

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

Til:

VRM i vannregion Finnmark, Finnmark fylkeskommune, e-post: postmottak@ffk.no
VRM for vannregion Troms, Troms fylkeskommune, e-post: postmottak@tromsfylke.no
VRM i Nordland, Nordland fylkeskommune, e-post: post@nfk.no
VRM for vannregion Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune, e-post: postmottak@stfk.no
VRM Møre og Romsdal, Møre og Romsdal fylkeskommune, e-post: post@mr fylke.no
VRM Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane fylkeskommune, e-post: postmottak.sentraladm@sfj.no
VRM Hordaland, Hordaland fylkeskommune, e-post: hfk@hfk.no
VRM Rogaland, v/ Rogaland fylkeskommune, e-post: firmapost@rogfk.no
VRM Agder, Vest-Agder fylkeskommune, e-post: postmottak@vaf.no
VRM for vannregion Vest-Viken, Buskerud fylkeskommune, e-post: postmottak@bfk.no
VRM for Glomma, Østfold fylkeskommune, e-post: sentralpost@ostfoldfk.no

Kopi:

Postmottak, Direktoratet for naturforvaltning, e-post: postmottak@dirnat.no
Nasjonal samordning av vannforvaltningsforskriften, Anders Iversen, e-post: anders.iversen@dirnat.no

Fra:

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO),
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) og
Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN)
e-post: aasa.renman@sabima.no

29. desember 2012

Høringssvar: vesentlige vannforvaltningsspørsmål

Vi viser til høring av samtlige norske vannregioners dokument "Vesentlige vannforvaltningsspørsmål". Dette er et felles svar til samtlige vannregioner i Norge fra Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) og Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN). Sistnevnte er et samarbeidsorgan for WWF-Norge, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Norges Naturvernforbund. Vi vil sette fokus på en del generelle forhold.

Vi vil innledningsvis vise til de regionale høringssvarene som i hovedsak er kommet fra Forum for natur og friluftsliv (FNF) og andre organisasjoner som inngår i SRN, SABIMA eller FRIFO.

Vi mener det er bra og viktig at vi og andre organisasjoner og aktører som har interesse for vann får muligheten til å medvirke i prosessen med å utarbeide nye forvaltningsplaner for alle våre vannforekomster.

Vi mener vannforskriften kan gi norsk vannforvaltning et ordentlig løft, selv om det fortsatt mangler ressurser til å gjennomføre de nødvendige prosessene og det planlagte arbeidet. Vi viser til §27 i vannforskriften, og minner om at vannregionmyndighetene, i samarbeid med vannregionutvalget, skal legge til rette for at alle interesserte gis anledning til å delta aktivt i gjennomføringen av forskriften og særlig ved utarbeidelse, revisjon og oppdatering av forvaltningsplaner og

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

tiltaksprogrammer. Siden prosessen med å utarbeide dokumentet "Vesentlige vannforvaltningsspørsmål" inngår i utarbeidelsen av forvaltningsplaner og tiltaksprogram, burde altså vannregionmyndighetene sørget for at alle interesserte ble gitt anledning til å delta aktivt i prosessen med å utarbeide dokumentet.

Vi har per i dag vanskeligheter med å se hvor sentralt dette dokumentet vil bli i det kommende arbeidet, men ønsker likevel å påpeke at vi på landsbasis ikke er tilfreds med myndighetenes tilretteleggelse for muligheter til medvirkning. Et høringsmøte for hele vannregionen noen uker før høringsfristen går ut er ikke det vi mener med "mulighet til aktiv medvirkning". Det står flere steder i informasjonen om medvirkning at deltakelse bør skje på det lokale planet, i vannområdene. Vi er enig i at arbeidet i vannregionene må skje på lokalnivå i vannområdene, og vi mener at «aktiv medvirkning» er i seg selv et vesentlig vannforvaltningsspørsmål. Det er også viktig å finne en form på arbeidet som fungerer, slik at de ulike "interessentene" får en reell mulighet til å medvirke. Per i dag har både prosessen og alt som skrives og kommuniseres en svært byråkratisk form, noe som innebærer at det ikke er rimelig å forvente at andre enn de som er ansatte i miljø- og friluftslivsorganisasjonene har mulighet å sette seg inn i hva som skjer eller hva slags medvirkning som vil være meningsfull. Sjeldne møter hvor informasjon blir gitt fra myndighetene til deltakerne uten oppfølging eller kommunikasjon andre veien, er etter vår mening ikke å regne som medvirkning.

Det er mange miljø- og friluftslivsinteresserte i organisasjonene som er svært opptatt av rene, friske vann med velfungerende økosystemer. Mange av våre engasjerte medlemmer føler en sterk egeninteresse i å bidra med sin kunnskap fordi arbeidet med vann har stor betydning for jakt, fiske, artsmangfold, andre opplevelser og andre miljøverdier. Vi vil derfor nok en gang understreke at våre organisasjoner kan bidra med unik lokalkunnskap. Vår medvirkning bygger på et ekte engasjement og vil bidra til å forankre forvaltningsplanene i befolkningen.

Vi ønsker derfor å medvirke videre i prosessene i vannforvaltningen, både lokalt og regionalt. Ikke minst er det viktig at vannregionmyndighetene og de ansvarlige for vannområdene sikrer at ulike interessegrupper og organisasjoner får bedre muligheter til medvirkning i det videre arbeidet.

Vi minner om at de fleste i de frivillige organisasjonene har liten mulighet til å delta på dagtid i uken, da frivillige jobber med dette på fritiden.

Vi vil påpeke følgende til høringen:

Prioritering

Vannregionmyndighetene har i varierende grad gjort en prioritering av de vesentlige vannforvaltningsspørsmålene, noe som skulle være et av hovedpoengene med selve dokumentet. Vi vil påpeke at dette ikke er blitt gjort overalt og er usikker på konsekvensen av dette.

I de fleste tilfeller er de vesentlige vannforvaltningsspørsmålene nærmest en liste med generelle problemer for vannmiljøet som ville vært ganske lett å forutse. Dette har gjort at de regionale referansegruppene og vannregionmyndighetene ikke alltid klarer å bli enige om hvilke

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

vannforvaltnings spørsmål som er de mest vesentlige. Vi forutsetter at dette ikke fører til at arbeidet lammes fordi man ikke vet hvor man skal begynne i neste trinn i prosessen.

Hovedutfordringene

Finansiering

Hovedutfordringen i hele vannforvaltningen er at myndighetene prøver å gjennomføre vannforskriften uten å gi de bevilgningene man på forhånd visste at det ville være behov for. Med et etterslep i størrelsesorden 230 millioner, eller halvparten av de nødvendige midlene, medfører det at kvaliteten ikke holder mål.

Vi mener det er behov for økte ressurser på både statlig nivå, vannregionnivå, vannområdenivå og i kommunene for å sikre en mest mulig hensiktsmessig og kostnadseffektiv gjennomføring av arbeidet etter vannforskriften. I tillegg vil det kreves avklarte og egnede virkemidler og ordninger for å sikre nødvendig tiltaks gjennomføring i de berørte sektorene.

Vi vil oppfordre til at vannforvaltningsarbeidet samordnes bedre og gis en ressursmessig styrking ved etableringen av Miljødirektoratet i juli 2013, slik at det nye direktoratet kan ta en langt sterkere rolle på vegne av statlige myndigheter enn hva det har vært ressursmessige muligheter for i DN og Klif frem til nå.

Vi ser det som viktig at det satses på kompetanse og kontinuitet for å sikre kvaliteten på arbeidet i vannområdene. Så langt ser det ut til at mangelen på personalressurser i vannområdene er en av de vesentlige utfordringene for å sikre medvirkning og kvalitet i arbeidet. For eksempel i Rogaland, der man har skrevet en oversikt over påvirkninger som ikke er lagt inn i vann-nett. Dette på grunn av kunnskapsmangel hos sektormyndigheten, eller at de som sitter på kunnskapen ikke har bidratt aktivt i karakteriseringsprosessen. Dette har forhåpentlig endret seg nå da de fleste områder har fått en prosjektleder på plass.

Vi ser i tillegg en stor utfordring i finansieringen av tiltaksplanene. Dette bør løftes opp som en av de vesentlige utfordringene.

Vi vil samtidig vise til at vi flere steder har god kontakt med de som samordner arbeidet ved en vannregionmyndighet eller i et vannområde og vi vet at det jobbes hardt for å gjøre mest mulig med de begrensede ressursene som er, både ved fylkesmennene, fylkeskommunene og i vannområdene

Kunnskap

Kunnskaps- og datagrunnlaget om våre vannforekomster er generelt sett mangelfullt. Det gjelder alt fra fjorder og kystvann til ferskvann, vassdrag og grunnvann.

Det er svært bekymringsfullt at det er så stor usikkerhet knyttet til den faktiske miljøtilstanden i mange vannforekomster. For at kommunene skal sette av midler/ressurser til vannforvaltningen, er det viktig at man har et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om miljøtilstanden og et godt grunnlag for å prioritere tiltak.

Vi mener det er et stort problem at myndighetene totalt sett vet for lite om omfanget av de utfordringene vi står ovenfor både når det gjelder kartlegging, tiltaksanalyser og gjennomføring av tiltak, og fremfor alt om konsekvensene av implementerte tiltak. Dette er i strid med tanken om kunnskapsbasert vannforvaltning og prioritering av tiltak etter «beste samfunnsnytte»-analyser. Vi er bekymret for manglende kvalitet i karakteriseringsarbeidet, noe som blant annet har ført til mange udefinerte vannforekomster. Vi er også skeptiske til at miljøtilstandene i flere tilfeller er satt ut i fra eksisterende datagrunnlag, som ofte er utdatert eller mangelfullt.

Områder med kostholdsråd

- Dette er et tydelig tegn på at noe er alvorlig galt, og må ikke tas lett på.
- Det er viktig at slike områder blir ryddet opp i og at all videre forurensing stanses eller reduseres sterkt, med klare krav til at beste tilgjengelige teknologi brukes i alle ledd. Fra et samfunnsøkonomisk synspunkt bør dette særlig prioriteres i områder hvor kostholdsrådene har størst innvirkning på folks liv og fører til en forringelse av tradisjonelle former for høsting i naturen, yrkesfiske og friluftsliv.

Landbrukspåvirkning

- Vi ser at dette er en av største utfordringene i mange landbrukspregede områder. Det er viktig at kommuner og fylkesmennene får nok ressurser til å utarbeide nye effektive ordninger eller at eksisterende støtteordninger for avbøtende tiltak økes.
- Klimaendringer vil bidra til økt avrenning. Dette må det også tas høyde for i det videre arbeidet.

Annen matproduksjon

- Som for landbasert industri og landbruket, må det også innføres offentlige krav og rammer for norsk oppdrettsnæring som sikrer en miljømessig bærekraftig oppdrettsvirksomhet.

Hydromorfologiske endringer

- Vannkraft er den største påvirkningsfaktoren på norske vann. Vi mener det er umulig å ha en situasjon hvor vassdragsreguleringer øvrig vannforvaltning ses på som to adskilte prosesser. Vi mener der er urimelig og ikke i tråd med verken norsk eller europeisk regelverk at den største påvirkningsfaktoren holdes adskilt fra øvrig vannforvaltning, da hensyn til samlet belastning og helhetlig forvaltning skal være førende for arbeidet. Det vil være vanskelig hvis ulike særinteresser skal få særbehandling. Vi mener en nasjonal kartlegging av både energibehov og geografisk utredning av hvor det er mest fornuftig å bygge ut må på plass. I påvente av en slik kartlegging, bør vassdragsreguleringer og tilstandsrevisjonene ses i sammenheng med øvrig vannforvaltning.
- Det er bra at kartlegging og overvåking av sjøørretbekker er med i dokumentene. Det er viktig at dette arbeidet fortsetter.
- Vi vil påpeke at også ål må nevnes spesielt i forbindelse med vannkraftanlegg som vandringshinder, da denne trenger annerledes tilrettelegging enn laks, sjøørret og andre fiskearter.
- Krav på økt minstevannføring er et godt avbøtende tiltak for å oppnå bedre økologi i regulerte vassdrag.

Andre viktig innspill i det videre arbeidet

Bruk av lovverket

Vi er opptatt av at føre-var-prinsippet skal brukes når man ikke vet virkningene av inngrep, utslipp og annen påvirkning i naturen. Det vil alltid foregå noe utbygging av infrastruktur, industrivirksomhet og andre tiltak som storsamfunnet mener er nyttig, selv om dette kan føre til negativ påvirkning på naturen. Det er derfor viktig å følge de prinsipper som vannforskriften bygger på når det gjelder helhetlig vannforvaltning, det vil si at man skal ta hensyn til den samlede belastningen og at vedtak så langt det er mulig skal baseres på faglig kunnskap, forskning og analyser. Vi mener det er for mye antakelser om risikofaktorene for å oppnå god miljøtilstand for en stor del av vannforekomstene. Dette er uheldig og vil kunne føre til lav interesse for å gjennomføre kostbare tiltak når man kanskje ikke alltid vet hvor kostnadseffektive de er. Det må rett og slett mer tid og ressurser til for å dekke dette kunnskapsbehovet.

Vi mener at man generelt bør ta i bruk tilleggskravene i § 12 i vannforskriften på en strengere måte, det vil si:

- a) alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,*
- b) samfunnsnyttien av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og*
- c) hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.*

Økt press på arealene

- Vi mener at det økte presset på arealbruk er et av de vesentlige vannforvaltningsspørsmålene. Det er godt dokumentert at stadig mindre områder i Norge lenger kan betraktes som "urørt natur". Dette påvirker selvsagt også de fleste av våre vannforekomster da inngrep vanligvis innebærer at vannets fremkomst i landskapet påvirkes, og det øker risikoen for forurensing. Vi mener derfor det bør legges større vekt ved å se på den samlede belastningen i forhold til arealbruk også innen norsk vannforvaltning.

En av grunnpilarene i vanndirektivet er at forvaltningen skal være helhetlig. Da må et av grunnkravene være å sørge for at man klarer å se den samlede belastningen. At dette er et svakt punkt i norsk naturforvaltning i dag, er godt dokumentert gjennom for eksempel Nikolai Kristoffersen Wingses doktorgradsavhandling «Kampen om arealene», hvor bit-for-bit-utbygging av utmark er et tema og i NIBR-UMB-NIVA-HIs prosjekt *Kunnskapsbasert planlegging og forvaltning av kystsonen – med fokus på "bit for bit"-utbygging og konsekvenser for marin natur, fiskeriinteresser og marine kulturminner.*

Utbygging i tilknytning til vannforekomster innebærer i prinsippet alltid press på vannmiljøet. Og det er ikke bare fysisk påvirkning som er problemet. Utbygging fører ofte til økt risiko for forurensing og til at den opprinnelige floraen /faunaen blir påvirket.

- God planlegging i henhold til vannforskriften og naturmangfoldloven er viktig i fremtidig arealplanlegging, for å sikre godt vannmiljø.

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

Medvirkning, informasjon/spredning og forståelse av informasjon

Vi mener medvirkning skjer best på lokalt nivå. I mange vannområder har det likevel vist seg å være en utfordring at kommunene ikke har kommet i gang med den rent miljøfaglige biten og da heller ikke har klart å håndtere andre aktører. I mange kommuner har det til nå vært stor usikkerhet om hvem det er som egentlig skal jobbe med vannforskriften og svare på spørsmål om vannområdene i kommunen. Dette må sees som en av forklaringene til at det på mange hold har vært lavt medvirkningsnivå så langt.

Vi mener fortsatt det må være aktuelt å bryte ned arbeidet i vannområdene i mindre enheter i de tilfeller hvor den lokale referansegruppen er blir for stor. Dette vil være et viktig virkemiddel for å unngå informasjonsmøter der deltakerne bare er passive mottakere av informasjon. Temagrupper eller grupper som jobber med avgrensede områder/enkelte vannforekomster kan være aktuelt.

Vi vil også oppfordre vannregionmyndigheten, prosjektledere for vannområder og andre som jobber for medvirkning til å etterstrebe at informasjon som sendes ut/annonseres må skrives på et slik måte at det er:

- Forståelig (unngå byråkratiske ord og uttrykk)
- Engasjerende og fengende
- Det bør være lokalt og nært
- Åpne møter også annonseres i lokalaviser o.l.

Det har i mange vannområder ikke vært avholdt møter eller samlinger for frivillige organisasjoner. Slike møter ser vi på som viktige for å få til et minimum av medvirkning, og det er etter vår erfaring vanligvis gunstig å arrangere slike møter i *samarbeid* med organisasjonene.

Vi vet at det er mange som jobber på spreng for å oppfylle tidsfristene i EUs vanddirektiv og at mange i forvaltningen har et like sterkt engasjement for et godt vannmiljø som vi i de frivillige organisasjonene. Vi ønsker lykke til videre og vil fortsette å gjøre vårt beste for å mobilisere våre folk til å medvirke.

Vennlig hilsen,

Åsa Renman
vannkoordinator for SABIMA, FRIFO og SRN
e-post: aasa.renman@sabima.no
Pb. 6784 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Thomas Sveri
Vikarierende vannkoordinator
e-post: thomas@frifo.no